

АДЫГЭ

Ареспубликатә хэынтқарратә усхэартә «Адъснымедиа»

2024 ш. январь 17 № 1-2 (21 508)

«Зеггы хариаиуеит, хажәоахыр анембахта»

Адныхәаларақәа, азеигъшьарақәа

■ **Адсны Ахэынтқарра Ахада Аслан Бжъания Адсны жәлар Ашықәс ҕыц рыдыныхәалейт.**

Акыр иаңсоу суаажәлар! Минутқәак рыла 2024-тәи Ашықәс ҕыц хтәлоит! Ихыркәшахоит ауадафрақәа реипш, аихьзарақәагы зыц 2023-тәи ашықәс. Хәпхәака шәаргы хәргы иахдыруеит аус дүкәа шышьтоу. Аха урт қәеиарала рынагзара хәлоит зеггы хәидгылар. Убас алагы иаиуеит еиха еигъу, хәзеггы хәззыцшу аамтә бзиақәа.

Хара агәра хгоит 2024-тәи ашықәс ахтыс бзиақәа ацны иаиуеит хәа, хтәылакнеипш, адунеи зеггы акны аҕагылазаашыа еиха еигъхоит хәа, аибашьрақәа хыркәшахап, ачымазарақәа маңхап хәа. Сынтәа шәаргы хәргы хажәоахыр еибытаны ихәлшоз зеггы кәхтәит хтәылакны аҕсҕазаара аигътәразы. Хара Псадгылк ауп ихамоу, уи – Адсны ауп, хыкәкыс ихамоугы ибеиоу хкультура, хтрадициакәа еиқәырханы, иаиуеит абицара ҕыцкәа рызнагароуп.

Хара ауадафрақәа хрыцәшәазом – урт ыкан ескынгы, аҕхәакагы икалоит. Аха сара агәры згоит, зеггы хариаиуеит хажәоахыр, хәлшарақәа анембахта.

Хәзтало Ашықәс ҕыц аныхәазы гәык-псык ала зеггы ишәзеигъсашьоит аҕәбзиара, агәамч, дасу шәыгәтәккәа

назааит, ҕнәтацыпхьаза иказааит ахәоуеиқәшәара, абарақәатра. Ғаанбзиала! Насыц шәыманы шәацылааит 2024-тәи Ашықәс ҕыц!

Адсны Ахада иахь

■ **Урыстәылатәи Афедерация Ахада Владимир Путин Адсны Ахэынтқарра Ахада Аслан Бжъания ихьзала адныхәаларатә шәкәы ааишьтит.**

Адныхәалараҕы, ахәтакахьала, иазгәаоуп:

«Хәтыр зқәу Аслан Бжәргь-ица. Гәык-псыкала ишәыдысныхәалоит Ашықәс ҕыц аныхәа! Урыстәылеи Адсны ирыбжьоу аифызаратә еизыкәзаашыақәа аоазара хәрак рыманы икоуп. Уи ус шакеу шәкәнарғәгәоит жьтаарамзазы имғацысыз Шәачатәи хәипыларәа. Агәра ганы сыкоуп, хара арина-

хысгы еиуеипшым аусхккәа ркны хра злоу хусеицура аҕеиара шаиуа, арегионтә шәартадара аиҕқаара инамәданы хәинырра шхәргәгәало азы. Хәтыр зқәу Аслан Бжәргь-ица! Хәтала Шәара аҕхәа шәнаргыланы, ишәзеигъсашьоит аҕәбзиара, агәамч, Адсны атәылауаа зеггы – аманшәаларей аизхазыгьарейи».

Владимир Путин иахь

■ **Адсны Ахада Аслан Бжъания Урыстәылатәи Афедерация Ахада Владимир Путин Ашықәс ҕыци Қырсаныхәеи идиныхәалейт.**

Адныхәаларатә цхамтәҕы, иазгәаоуп: «Хәтыр зқәу Владимир Владимир-ица! Ишәыдысныхәалоит Ашықәс ҕыци Қырсаныхәа лашеи! 2024-тәи ашықәс ҕыци Урыстәылатәи Афедерация Шәара шәнархгара

рала иапылоит аиашарей, ахәтыреикәтәрей, асуверенитетипринципкәа шьатас измоу адунеишьақәгыларәа аформат ҕыц хәақәыццо игәгәоу ахэынтқарра статус аманы. Гәышбара ыкам, Шәара имғацыжәго аполитика аурыс жәлари, шәызыцәеи, Урыстәыла ду иадгыло зеггы аҕхәакагы адгыларәа шанаҕо. Ихафсыз ашықәс ианыпшит еиҕкьарада имғацысуаз Адсны Урыстәылеи реизыкәзаашыақәа рыҕеиара. Ирыцәоуп Адсны Ахэынтқаррей Урыстәылатәи Афедерацией рыбжьара акрызтәцзкуа, аҕ-ганкгы рыҕеиарей рсоциал-экономикатә еимадарақәа рыргәгәарей ирызку аиқәшахәтрақәа.

Ахә хәракны иахьшоит хәзтоу ашықәс жьтаарамзазы имғацысыз аицыларакны Адсны Ахэынтқарра иамоу ауадафрақәа инарымаданы иашәырпшыз азәлымхара. Агәра згоит, иалыршоу аихьзарақәа шьатас иатаны Шәаргы хәргы хусеицура арегион акны атынчра аргәгәарей, ашәартадарей рус ала ҕ-ганктәи аизыкәзаашыақәа аҕхәакагы рыҕеиара ишацхраауа. 2024-тәи ашықәс алшара дүкәеи иазгәашәтәз аускәа рынагзарей ирышыкәсхаит! Хәтыр зқәу Владимир Путин-ица, иара убас Урыстәыла ауаажәларра зеггы, ишәзеигъсашьоит атынчра, аихьзарақәа, аиааира ҕыцкәа!»

Ашықәс ҕыц рыдыныхәалейт

■ **Адсны Жәлар Рейзара – Апарламент Аиҳабы Лаша Ашәба Адсны жәлар Ашықәс ҕыц рыдыныхәалейт.**

Адныхәаларакны иазгәаоуп: «Акыр иаңсоу суаажәлар! Адсны Жәлар Рейзара – Апарламент ахьзала ишәыдысныхәалоит

Ашықәс ҕыц! Ашықәс ҕыц иадаххәалоит агәыгра бзиақәа, хәгәтәккәа рынагзара. Ииасыз 2023 шықәсазы акрызтәцзкуа ахтысқәа маңмызт. Акыр иаңсоу амызцәа! Итәбул хәа шәасхәар сҕахуп шәаргы хәргы ихәлшаз, хзыхьзас азы. Аҕхәака аамтә иахнарбоит ашықәс зейпшарахәа.

Адсны Ахэынтқарра уатәтәи амш гәрагарала иахәапшуеит, аҕеипш бзиа иақәгыгуеит. Хәзтало 2024-тәи ашықәс зеггы хәгыграқәа, хәмч-хәлша ирыцнаҕааит, икалааит алтшәа бзиа змоу апроектәеи аартра ҕыцкәеи ирышыкәсны. Акыр иаңсоу амызцәа! Ииасыз ашықәс ишәнаҕаз абзиарақәа зеггы 2024 шықәсазы аиҳахара роуааит. Ғаанбзиала шәнеиааит!»

Адсны Жәлар Рейзараҕы

Аиқәшахәтра шьақәдыргәгәеит

■ **Ихафсыз ашықәс пхынцкәынма 27 рзы Апарламент адепутатцәа изаамтәнытәим реилатәараҕы Ахэынтдача «Пицунда» аҕақыраҕы икоу аргыларакәа Урыстәыла аҕарей ахархәарей рзы**

Апарламент Аиҳабы Лаша Ашәба Апарламент ахыбра аҕапхәа еилагылаз, Аиқәшахәтра ашьақәдыргәгәара азцаара иаҕаҕыло ауаа рахь днеит. Уи адепутатцәа ирыдыркылаз азбамтә далацәажәеит: «Зеггы агәтынчмыра рызцәырнагеит ишьақәгылаз аҕагылазаашыа, адепутатцәа реипш, Апарламент ахь иауаз ауаагы. Иахьа хара иакымкәа адегациякәа хәдақхылеит, ганрацәала хәлацәажәеит ари Аиқәшахәтра ареспублика шәартара аманҕо адкыларәа азцаара. Акординаткәа ирыдхәалоу ахәта Урыстәылатәи аган иаднакылеит. Иаанханы икан «ахәтәи ахаҕкәа рыҕара» иадхәалоу азцаара. Амчра ахәтарнакәеи аоппозиция ахәтарнакәеи реипш-

лараҕы мғапысит. Арака хара акы хәицәкылысит – азакәанкәа аиҕкра рылагалара. Уи – «Жәларбжъаратәи аиқәышахәтрақәа рзы» азакәан, атәылауафратә закәанейдыкыла. Ичыдоу, ахэынтдача аҕара иадхәалоу Аконституциатә закәан ауп. Уака аргыларәа ахәтәи ахаҕкәа ирыҕахар, Аиқәшахәтра амчра ацәызуеит, Адсны Ахэынтқарра иазыркынхәоит хәа иарбоуп», - ихәеит иара.

Ари аҕыза азбамтә амчра ахәтарнакәеи аоппозиция ахәтарнакәеи алацәажәеит. Анафс, арт азбамтәкәа Апарламент ахь иаарышьтит алацәажәарыҕы хәлагеит. Адепутатцәа ирҕахзамызт акординаткәа цсахны мацара ишьақәгылоу Аиқәшахәтразы абжыҕтара. Аха нас урт еизааибәгеит, адепутатцәа рыбжы арҕеит акординаткәа цсахны, иара убас ахәтәи ахаҕы иҕара азин шыкам атәы зхәо аупункткәа злагалоу Аиқәшахәтра. Хара, 28-шык адепутатцәа злахәыз изаамтәнытәим аилатәараҕы х-закәанк хәдақхылеит, иара убас Аиқәшахәтра ашьақәдыргәгәаразы 28-шык ркын-тәи 26-шык шәкәшахәтәу ала рыбжы арҕеит.

Азакәанкәа инапы рытәиоит

Ахэынтқарра Ахада Аслан Бжъания «Адсны икоу ахэынтдача «Пицунда» иатәнакуа аргыларакәа Урыстәыла аҕарей ахархәарей рзы Адсны Ахэынтқарра Анапхгарей Урыстәылатәи Афедерация Анапхгарей ирыбжьартәз Аиқәшахәтра аналгара ауснагзатәкәа рзы» Аконституциатә закәан инапы аҕаиоит.

Уи инакәыршәаны: Абри Аконституциатә закәан ала «Ажырныхәамза 19, 2022 шықәсазы Москва ақалақ аҕы знапацәара мғапгз «Адсны икоу ахэынтдача «Пицунда» аҕақыраҕы икоу аргыларакәа Урыстәыла аҕарей ахархәарей рзы (анафс – Аиқәшахәтра), Адсны Ахэынтқарра Анапхгарей Урыстәылатәи Афедерация Анапхгарей ирыбжьартәз Аиқәшахәтра аденонсация (азинмчы аанкыларәа);

2) «Ажырныхәамза 19, 2022 шықәсазы Москва ақалақ аҕы знапацәара мғапгз «Адсны икоу ахэынтдача «Пицунда» аҕақыраҕы икоу аргыларакәа Урыстәыла аҕарей ахархәарей рзы (анафс – Аиқәшахәтра), Адсны Ахэынтқарра Анапхгарей Урыстәылатәи Афедерация Анапхгарей ирыбжьартәз Аиқәшахәтра аденонсация (азинмчы аанкыларәа);

3) Аиқәшахәтра иарбоу аобиект Адсны Ахэынтқарра иазыркынхәоит; 4) Аиқәшахәтра инакәыршәаны иргылаз ахыбрақәа, аргыларакәа Ареспублика Адсны ахәтархы иазыркынхәоит.

Абри Аконституциатә закәан аофициалла ианкыпхьхәалак инаркны азинмчы аиуеит. ***

Ахэынтқарра Ахада Аслан Бжъания пхынцкәынма 27 рзы «Адсны Атәылауафратә Закәанейдыкыла ахәта аиҕкрақәа ралагаларазы» азакәан инапы аҕаиоит.

Ахэынтқарра Ахада Аслан Бжъания «Адсны икоу ахэынтдача «Пицунда» иатәнакуа аргыларакәа Урыстәыла аҕарей ахархәарей рзы Адсны Ахэынтқарра Анапхгарей Урыстәылатәи Афедерация Анапхгарей ирыбжьартәз Аиқәшахәтра аналгара ауснагзатәкәа рзы» Аконституциатә закәан инапы аҕаиоит.

Уи инакәыршәаны: Абри Аконституциатә закәан ала «Ажырныхәамза 19, 2022 шықәсазы Москва ақалақ аҕы знапацәара мғапгз «Адсны икоу ахэынтдача «Пицунда» аҕақыраҕы икоу аргыларакәа Урыстәыла аҕарей ахархәарей рзы (анафс – Аиқәшахәтра), Адсны Ахэынтқарра Анапхгарей Урыстәылатәи Афедерация Анапхгарей ирыбжьартәз Аиқәшахәтра аденонсация (азинмчы аанкыларәа);

2) «Ажырныхәамза 19, 2022 шықәсазы Москва ақалақ аҕы знапацәара мғапгз «Адсны икоу ахэынтдача «Пицунда» аҕақыраҕы икоу аргыларакәа Урыстәыла аҕарей ахархәарей рзы (анафс – Аиқәшахәтра), Адсны Ахэынтқарра Анапхгарей Урыстәылатәи Афедерация Анапхгарей ирыбжьартәз Аиқәшахәтра аденонсация (азинмчы аанкыларәа);

3) Аиқәшахәтра иарбоу аобиект Адсны Ахэынтқарра иазыркынхәоит; 4) Аиқәшахәтра инакәыршәаны иргылаз ахыбрақәа, аргыларакәа Ареспублика Адсны ахәтархы иазыркынхәоит.

Абри Аконституциатә закәан аофициалла ианкыпхьхәалак инаркны азинмчы аиуеит. ***

Ахэынтқарра Ахада Аслан Бжъания пхынцкәынма 27 рзы «Адсны Атәылауафратә Закәанейдыкыла ахәта аиҕкрақәа ралагаларазы» азакәан инапы аҕаиоит.

(Алгарта 2-тәи ад.)

Ашәышықәсақәа иргәылганы ...

Ажырыныхәа

Шарида Торчуа

■ **Апсуаа ртас, ркыабз иузаҕытхо, рмилаҕтә цәаа зныгышуа акы акәны икоуп имҕапырго аныхәақәа. Даараза таҕпыхықаралагы ирызнейеуит урт. Зегы реиха ихадоу аныхәақәа ирылыркаауеит Ажырыныхәа. Ашықәс ҕыц иадхәалоу, аха зхатәы ҕоурых змоу, акәама-ҕамақәа маҕымкәа изду ари аныхәа апсуаа иазгәартит ргәацгыҕәаны.**

Ажырыныхәа аҕоурых хазатгыло-зар, ажәйтәан ирхәон ари аҕәны аду-неи анышәақәгылаз амш ауп хәа. Азкышықәсақәа раҕһа ажәйтә апсуаа зымҕахырхәоз андәахәы Шәашәы ажыцәа хлапһра ритит хәа ипһхәзан. Ажыцәа апсуаа ркны даараза па-ту-хәтыр зкәы ракәны икан. Ажәйтәан апсуаа азәыршы рыхшара жыцәа биз-аны икаларц ртахын. Абасала, ажыртә ипһшоу тыпһны икалеит апсуаа рзы. Еихаразакгы уи аказара знапы алакыз шәышықәсала, абигһарала еимдо иаар-гоит иахәа уажәраанза.

Очамчыра араион ҕынына ақытан инхо, 85 шықәса зхыцүа Радион Хазара-ҕыҕа Торчуа иҕнаҕаҕы хазну ашықәс, ианар жәаха ауха абигһара иатданакуа зегы, аҕнаҕа ду акны еизеит, Ажыры-ныхәа азгәатаразы. Торчуа ртаацәа-раҕы ари аныхәара иацу акәама-ҕамақәа ашәышықәсақәа иргәылганы иаарго-ит. Абар уажәшәта 60 шықәса инарзы-

анирдууа, ажыра иахар калазом рхәон хабәақәа, – ихәоит аныхәа.

Радион Торчуа итаацәараҕы Ажыры-ныхәа шазгәартә атәы дазаатгыло иахәе-итейхәеит жәйтә-натә аахыс иабәақәа, иабдуцәа идырбаз дыкәныкәо дшаа-уа. «Ажыра змоу доусы иазгәартит да-ра ишырқәу еигһш. Иахәа хара хыҕтаҕы ажыра змоу зегы иазгәартит ианар жәаха ауха, харгыы убас. Аха ажыра амартхә хәа икаҕдо акны айпһымзаа-рақәа ыкоуп», – ихәоит абырг.

Радион Торчуа иажәақәа рыла, да-ра ртаацәараҕы ишырқәу инакәыршәа-ны шықәсык ахәақәла ашәтә аҕакны иныхәоит. Ашәтә аҕны ираазазар, пҕы-ла ыкәзам, ус акәымкәа, икәхәны иаарга-зар, уахык иадамзаргы аҕны иатпаһхар ауп хәа рхәоит. «Злыпһха хәура игәа-наҕар ауп хәа рхәон ажәйтәан, ишырхәоз еигһш икаҕдоит. Уахык иадамзаргы аныхәа калаанза ашәтә аҕныкәа иа-ахгоит. Аҕны иааганы, аҕны иатпаһхар калазом. Иара ашәтәа акәзар, грак ама-зар ауп, еикәатәамзар ауп», – ихәоит иа-ра. Адыршәыкәсан Торчуа ртаацәара ажыра иамҕаныхәоит арбаҕыкәа рыла.

Ажырыныхәа иазку амартхәақәа, рцәашхәақәа наргоит аҕнаҕа ду иатдана-куа зегы. Инаргаз ашыла, ачашыла, аҕаа, аша ухәа зегы цыарак иаиалатданы, аҕ-ныткәагы, хыхыгы ашә нагәылатданы, аҕа-ацәарақәа рыцгыҕаза амгәалкәа рзуеит. Таацәацгыҕаза рцәашхәақәа кәртдоит.

Ажырыныхәа ауха ажыра иамҕа-ныхәарц, абзара адырбарц инеуеит иа-наилахәлалак. Уахь анеира азин змоу ахацәарһар роуп. Убартгыы, мшык азал-хны, ашәтәақәа шыны, хазы-хазы иатд-ныхәаны ауп ажыра ашкәа ишнарго.

Аҕнаҕа иалҕыз азбәа аҕацәара дала-лазар, дахынанагаз аҕнаҕа аҕынтәи аш-тәа лыманы даауеит. Аныхәақәа ажыра аҕныткәа дтамгалакәа, аҕнаҕа дыргыла-ны «ажыра» хәа диниҕоит. Убри на-хы, есышыкәса лмарҕыкәа лыманы, ажыры-ныхәа ауха лабраа рышкәа дцдоит.

Аилахәламҕаз ажыраҕе инеины ианнхәаалак ашәтәхь, аҕәи-агәатәеи адырбарц азы ҕапһхәа аныхәарта ашкәа инеуеит асаат 12 саатбжак ша-гу еигһш. Иныхәа-ныпһхәаны аҕны иа-наилак, ашәа нархианы, таацәашәала зегы нәтәоит, ус асаат жәаҕаҕы кәло-ит. Убаскан ауп зегы ҕәанбзиала хәа анеибырхәо. Анаасан, адәахы индәылҕ-ны икәысеит. Ахысбжы захәз аҕәылацәа ҕәанбзиала хәа имҕахыцүеит. Абырг из-лахаиҕәаз ала, ажырыныхәа сымоуп, шәа-и хәа аҕәылацәа рааҕһараҕы калазом. «Ахысбжы захәз аҕәыла идыруеит, икала даиуеит», – ихәеит аныхәа.

Хәиҕәаҕәара хыркәшо, ажыра амаа зку Радион Торчуа апсуаа жлар рахь икы нарханы дныхәеит:

– Апсуаа ианакәзаалакгы Анцәа дхәҕдоит, хашыпкәуеит. Хәбацәа, урт рабацәа иахдырбаз ала хәаиуеит, убри ила егырт амлаҕтәа хрылаошәым. Иахәа адунеи акны ицо азеибафа-ра апсуаа Анцәа иалауырзын! Аҕар, хдаскәа-хкәабзкәа кашәмыжын. Ажәйтә уазхәампһшкәа, аҕһаҕатәи аҕәиҕһш уазышәкәыргылазом. Хдаскәеи хкәаб-зкәеи роуп хмилаҕтә цәаа аазыргһшуа, хәпһсуара шыақәзырбәҕәо. Абигһарақәа, аҕәылреи алибакаарейи шәыбҕәалааит! Ажыра алпһа шәымазааит! ҕәанбзиала шәнеиааит апсуаа жлар зегы! ҕәанбзиала апсуаа жлар зегы!

Зыжәлар ртоурых иаласоу

Адныхәалара

■ **Еицырдыруа аҕарауаа, ауа-ажәларратә усзуа, хәжәлар рмилаҕтә-хәкәитратә кәҕһара аҕһаҕылацәа ируазәку Ма-рыхәба Игор Раҕден-иҕа 78 шықәса икытцит. Агазет «Апс-ны» аредакция аусзуацәеи аҕһаҕәеи хәхьзала гәыцкәа-рыла антцыра рацәа изеиҕһашәы ишәыдаагаллоит иара ианҕамтоу, ипһстазаара зегь зызку аҕһсуа жлар, рҕәпһыцтә хәамҕәақәк.**

Ажырыныхәа иазкны...

Апһснытәи Бзыпһуаа рканы, аныхәақәа, еынлазар – амра ахыгы-ло – «Анцәа ду иахь» икы нарх-ны, аныхәара дналагоит: «...Анцәа ду! Улпһха хәт, угәапһха хәт!.. Сын-тәа аҕәи-агәатәеи усырбоит...» хәа, ажәақәа рыла. Уи аамҕазы, иарма напала икыуп х-чык змоу араса-махәа иахоу ашәтәа аҕәи-агәатәеи, арпһхәи. Аныхәара-аныхәпһхызы да-налгалак, иахәазбала «еытк-еытк аҕәи-агәатәеи аамирфааоит, ачашә аҕәтә – еытк игьежкәа иаатифаао-ит. Нас, урт зегы инапсарҕытә ианҕданы, даннхәоэ, иарһа напала, аҕы зтаны икыз аҕәтә аҕнытә, – аҕы ҕәамаақәақәк нарыкәитәоит. Арт аҕәтә-еыткәа, аныхәатә-чыс иахәта-ку, инаганы абахчәе игылоу тлакы амахә-еимҕаҕа, ма – ишны, ица ухәа ахәылыра, инбжәеитәоит, абас еигһш ажәақәа хәо: «Абарт аныхәатә-чыс, еимҕыкәа-еимҕәтәеи ишаны, Анҕеи Чачбеи ирыхыҕаны рызхара исыр-чаанза, сызқаныхәаз – инеиштра-кыу зегы, Анцәа ду зәа-пһхызы хәа-аумган!» – хәа.

Апһсуаа кыҕа Цырхәа инхоз Бебиа Махәид иныхәапһхызытә ажәақәа даеакала икәзаарын. Арт иаб иажәақәа еидамҕакәан, иныхәа-раан еитейхәит, уи ипһа – Едуард Бебиа, Апһсны еицырдыруоз, апһсуаа кәашарақәа рызкәақәа дузза – ахо-реограф... Апһсны Аҕыныцтәылатәи айбашыра анцәз аамҕа азоуп: 1993 шықәса январь 21 азы, «Ажыра-ныхәа», «Ажырыныхәа» – «хычхәама» аныхәа мҕаҕыгарц – иаб иҕнаҕа да-ит Едуард Бебиа. «Иаб ижыртәҕы» уи иныхәара хиркәшеит абас: «Аҕеи Чачбеи еилартхәыны иноусыжәаанза шөипһхызы Анцәа иахәааумган!» – хәа. «Бзыпһан Ажыра ианахныхәо ирхәо-гы сара уажәада исмахыцтә!», – хәа аниҕеит, айбашыраан «Амшынҕақәа» зыҕәоэ, ускан Бебиаа р-Жыра-ныхәа иақәшәаз – Платон Бебиагы...

«... Иара (Ажыра-ныхәа, Ажыры-ныхәа – И.М.) ианатәыцкәыз чыд-ла (январь – И.М.) жәаха руха, зегы Ашықәс ҕыц ианатәылоз – дара цы-бон, Бебиаа рыкәынцәа уи аламҕа-лазы ираацәаоны итәмхәи... Едик иаб Махәид рыцха, Ижыра акыры аҕны инацәыхараны, ақәатараҕы, цыкәтыпк акны икан. Уи кәурла

икәыршан, кәурлагы икыбын. Азәы имацара дааҕагыларатәы, насгы иеиҕитыкны акәымкәа – иҕәархәаны. Анцәа имҕданыхәо ауаҕы далашшәык-ны дышцәаҕәо, дахыкәо иахәт-ны диашахәтәаза даагылар – ахыб лаҕәымы – иамуратәы... Шәамхәы асы шәтан, ахәылыхәа аураҕы иаҕыны. Едуард Бебиа иаб илаиҕеитәахыз ала, икыжә аҕәи аҕәатәеи Хыхь икоу иарбо, «аҕны икоу, абна икоу – зегы уахылапһш, уара зхышырҕытә хәкәхшоу!» хәа, аныхәара даҕын, ибжы неитцхны, Анцәа илимха иа-гны, имахар хәа дшәаозшәа!... Вах-танги (Возбеи – И.М.) сарей хнаскәан, ишәтәхәа хылан, хәпһсы заны... Едик игыблала инкәаз зегы ракака ама-хны Ажыра ахы иныкәитцан, хара икы нхәкәкны, акакагы нахиркит...»

«Лыхаа урыпкар – ушыкәло убал!»

Аацытәк, Еснаҕ зыхызыз, Лыхны еизарак аҕы дахынеиз, из-лацәаҕәоэ иеалеигалан, иеырка-саны, «ахыш дирцәо», аус еиҕагы изырыҕышкәаз, ажәақәа бжәгалло далагыит... Ари зымчхәз лыхаа рычкәынцәа, еизаз ауаа даарылар-ган, Еснаҕ ибәбәазаны дырпкә-ит!.. Гәдоуатәи ахәшәтәыртәгы дтәшәит...

Асоветтә аамҕазы ауп. Ускан Аацытәи ақыҕсовет хан-тәаҕыс иҕыс Къец Чагә икаәын. Ари «ахыс» аниаха: «сқытәтә ауаҕы иоуп, иакәымыз дақәшәит, ахәшәтәыртәҕы дышәтоуп, сданы ибара сыкәнагоуп» ихәан, Гәдо-уҕатәи ахәтәыртәҕы длеит. Еснаҕ дахышышәз апалата ипһшаан, дахынашәналз, Къец Чагә ибжы неитцхны, Еснаҕ диазцәаит:

– Ушпәкоу, Еснаҕ?!
– Ушпәкоу? хәа, уцаауе-ит, ы?!.. Лхаа урпкар, иудырп-сшыкоу! – ихәит Еснаҕ, Чагә ита-ашәа згәампһхәз, даргәамҕын...

(Ихәамтоуп 77 шықәса зхыцүа-з Къец Чагә ипһа Аркаша Къецба).

Ианҕдоуп: Ақәа, июль мза 6 аҕ-ны, 2022 шықәсазы.

Ақәыпһшцәа рышны акны

Аказара амазақәа

Стелла Сақәния

■ **Абар, шықәсыбжак инеиҕаны итүеит Очамчыратәи ақәыпһшцәа рышны акны еиеҕаауиҕәтеи афольклортә сектор, уи напһгара азылуеит Апһсны зәаҕһсәтәыз артистка Марина Шинелиа. Еихаразак азәлымҕара артәит ачамгәыр.**

Есымчыбжә Очамчыра араион ақыҕақәа ркынтә ачамгәыр аҕаразы иауан аҕар. Анаас инасит жлар рашәақәа рынаҕзарарахь. Ашықәс аламҕалаз иаҕаит ашкәол-ин-

тернат, ачамгәыр ацнаҕзарала инарыҕеит еиуеипһшым апһсуа ашәақәа.

Очамчыратәи ақәыпһшцәа рышны адиректор Сельма Зантариа лажәақәа рыла, «Аҕар Апһсны аҕәиҕһш» роуп хәа азылпһхәзоит. Абасала, Апһсны атрадици-

ақәа рылаазалатәуп.

Иазгәатәуап ашәахәараҕы рхы иа-дырхәо аинструменткәа еикәыршәаны икаццо, Очамчыратәи ақәыпһшцәа рышны икоу асектор амәлых азкәза Беслан Во-уба шиакәу.

Аҕар рыкәҕеиара

Ашықәс ҕыц аламҕалазы Очам-чыратәи ахәычтәы ансамбль «Аб-жыууаа» аеаланархәит Москва имҕапысуаз Жларбжәратәи акон-курс-фестиваль «Танц-пространство» захызыз. Уаҕа иранашәан иреихәу аҕһхәа «Жлар рытрадициакәа рыхычаразы», иара убас еиуеипһшым аноминациакәа рҕы актәи аҕыпкәа ахәааныркылаз адипломтә хәмҕәа хпәа.

Аконкурс иналахәын Урыстәыла арегионкәа ркынтәи еиуеипһшым ансамблькәа. Уи еиеҕәан ақәгыларакәа 70 рыла. Ажиури рхыпһхәзараҕе икан

Гәахәарыла ирыдыркылеит

Хаштра зкәым

Егьа аамта царгы, ахааназ хаштра рыкәым хыынцъ ахычаразы зхы иамеигз азцеица. Есаиара зхыгьызара маҷо хветеранца ианакәызаалак азфәлымхара рымазароуп ауаажәларра зегь ркнытә еигъш, изызжауа атцеира рахытәгы аһыа инаргыланы.

Избанзар, уи аазагоуп, иһыакацагоуп. «Зтоурых зхаштыз гьейгъш шимам, иагышимоуа» ххәмырштуазароуп. Арт ажәакәа рдакы хыкәкыс икәтаны ауп; Ашыкәс фыц аламталаз В.Г.Арзынба ихъз зху Ахъз-аһыа ахәынцъарратә музеи анапхгареи аузсуәцеи руснагзатә шхаддыркызы. Урт раһыгьгарала 2023 шыкәса ахыркәшара мышкәак шагыз, Гагра икоу 1992-1993 ш.ш. рзтәи Апсны жәлар рфынцъхейкәырхаратә еибашьракны ахәрақәа зау ргәабзиара айтәшәкәыргыларә иахыахысуа ареабилитациатә центр иатааит, ақ Ақәа Ахадара акультура аусбарта аузсуәцәа, К.В.Ковач ихъз зху ахәынцъәи Казаратә школ акны иапцъоу авокалтә-инструменталтә ансамбль «Диоскуриа», ашәахәцәа қәыгъшцәа – Елана Кәарчии Елина Хәразии, иара убас Апсны Аахыт-Уагъстәйлеи зәаһысәзтәыз артист, аибашьра аветеран, еицырдыруа акомпозитор-ашәахәа Артур Лакрба ркультура программәи аныхәатә чеиыкеи рыманы. Хәсаатк инарзынаһышуа имәаһысуаз ари аиһыларә инеизгы изызнеизгы агаәхәара хараки рнатәит.

Аветеранцәа изнысыз аамта уадақәа ргәаларшәа иеизжауа абиһыареи, урт уахы ирыцнеиз аиҗабәцеи, ргәацәхәтә иауаз ажәа гьхала «итәбуп» хәа рахәо, ирзеиһыаршеит хәжәла зырлашо амра уаха ахан аибашьра амбарц, агәыцкәареи аһыстазаратә маншәалареи еснагь иратәашьазарц.

А.Амзацба

Апсны абирак атцака

Ахәмаррақәа ирылахәхоит

Апснытәи аспортсменцәа иун 12-23 рзы, Таҗарстан ахтныкалакь Казан имәаһыгахо БРИКС аспорттә хәмаррақәа ирылахәхоит хәынцъарра ахызала иара абирак рхашәыршәыруа.

Ари алыршахеит 2023 шыкәса ахыркәшамтазы Апсны аҗари аспорт рускәа рзы Ахәынтеилакы ахантәаһы Тарашь Хәгбеи Урыстәйла аспорт аминистр Олег Матыцини реиһыларә аан рнапы зцарфыз анашәти аусеицуразы аиқәшахәтра инакәыршәаны.

Зымәхак акыр итбауу арт аицлабрақәа руснагза излазгәанатә ала аиндәтларәқәа мәаһыгахоит аспорт хкәа 27 рыла, урт ирылахәхоит 50 тәйла ркынтәи 5.000-фык инарзынаһышуа аспортсменцәа.

«Апны каыгъш»

Далкаан иреиһыаз

Атәйла аҗареи уи ауаажәларра рыбазара еиуеиһышым ахыркәа реиһыареи, занаатә җазарала урт рымәақәтареи знапы иану, уи азы агәыгъра рақәа зыдхәалоу хәарада, Хазшаз аһысәынцъара ду затәиһыаша еицәгыло абиһыарақәа роуп.

Дарбанызаалак агәахәара хараки инамтарц залшом, гьсыцкыла зыжәларәи зыгъсадгылы ирзыкоу, змәтуратә напындақәа тақгыхықәралә рынагзара изыхәтәцәтә данубалак. Цабьргыхәтәны Анцәа ду икнытә аҗар рахытә имәаһы урт рзывцәа.

2023 шыкәса атыхәтәнтәи амшкәа руак азы алкаакәа қатан, Апсны аҗари аспорт рзы Ахәынцъарратә еилакы аһыгъгарала еиҗәаз, Апсны Аминистрцәа реилазаара иатцанакуа аминистрәкәеи аусбартақәеи, 30 шыкәса ркында зхыцәуа русуәцәа рзы аицлабра «Апны каыгъш».

Аицлабра аһықәрақәа инарыкәыршәаны аминистрәкәеи аусбартақәеи Ахәынтеилакы ашкәа инарышытыр акәын ари акәратә категория иатцанакуа русуәцәа х-фык рыхыкәа. Анашә, уака иапцәз аилак чыда алахәцәа мазалатәи рыбжытарала далкаахон «аһыгъш».

Убас, иарбаз аусмәаһыгәтәкәа рылтшәақәа рыла ахъз – «Апны каыгъш» иапцәхәит 21-фык аҗарақәа еиуеиһышым ахәынцъарратә матцурақәа ркны ззанаат тақгыхықәралә иназыгъо. Урт иреиуоуп: Инаала Гоова, Шәахәсна Зизариа, Диана Лакоба, Хәмида Аҗыба, Милана Акаба, Андреи Ншаниан, Сариа Хәшыг, Леон Торчуа, Астамыр Инаһышәба, Гәырам Григолиа, Аслан Қәтәлиа, Омар Кове, Сариа Цьопуа, Сандра Цьопуа, Осман Цьопуа, Леон Хәытаба, Олег Морозов, Саид Чан-оглы, Милана Хоҗбаа, Кристина Ануа, Хыбыла Роған-оглы.

Иара убас, ари аиндәтларә ахәақәа иртәгзаны имәаһыган еиуеиһышым аспорттә хкәа ркны, ашыкәс аһнуцқа иаадьрпшыз аиһыгъарақәа рылтшәақәа рыла «ашыкәс аспортсмен қәыгъш» хәа ахәтыртә хызы ранаһыара иазкыз аусмәаһыгәтәгы. Уака иалкаахәит: Елкан Гәазаа (атлетика хьантә), Инал Гәделиа (азиудо), Ерика Кәарчиа (аишәатә гькьат), Даниил Харчлаа (ахы иакәитны аиқәһыара), Астамыр Асланзиа (амтәышәымпыл), Лиудмила Бганба (анапылампыл), Амина Аншба (аһықәтә ду), Харитон Агрба

А.Бзыһба.

Хәхыз тызго абицара

Хәар - Апсны аһыгъш

Наира Сабекиа

Насыц рымоуп иапцоу абицара еицәазәо. Хәра иҗамоуп гәадурала хәхыгәхәаша аҗар. Акультура, аказара, аспорт ухәа зегьынцъара иаадьрпшуйт аиһыгъара бзиақәа. Апсны мацара ахәақәа иртәгзам ххәыцкәа рказара.

Хәзталәз 2024-тәи ашыкәс фыц хәцыркын акымкәа-аҗамкәа аиааирақәа рыла. Аспорт аганахәала аиһәәозар, ашьапылампыл асразы Академия Unity Апсны ашьапылампылсәцәа фәрақәа

ба, Нестор Хәатланзиа – (16-мпыл таиршәит).

Абасала, ахъз-аҗша рыманы Адлернтәи ихынхәит хампыласыцәа хәыцкәа.

Уажәшәтә истахын Сириус имәаһысуаз аицлабрафәи афигуристка ацаақәаразаарафәи зәалызкааз 10 шыкәса зхыцәуа Пицундәтәи Шорена Гәниа слыхцәажәарц. Лара 9 шыкәса анылхыцәуаз илыхәеит 2 аспорттә разриад. Есыеныи уи Пицундәтәи дцон Сириус. Лара дьлфәышны, абар, шәтә хышыкәсоуп абри аспорт хкы, ацаақәаразаара аолимпиадәи сириус ашкәа дныкәоижәтәи Анна Хәагушевәгы.

алахәын Адлер ианвар 3 инаркны-ианвар 9 рзында «Сириус» имәаһысуаз «Ашыкәсәызәтәи аубоук» Атурнирафә еицлабуан 30-команда: - Москва, Шәа-ча, Саратов, Одинцово, Апсны ркынтәи ашьапылампыл асәцәа қәыгъшцәа.

Апснытәи иалахәын акомандақәа цышба. 2014 шыкәса рзы ииз ахәмарцәа иааныркылеит 1-тәи атыгъ. 2013-шыкәса рзы ииз ахәмарцәа ианыркылеит 2-тәи атыгъ, 2012 ш. иатцанкуа 3-тәи атыгъ. 2015 шыкәса рзы ииз аһыбатәи атыгъ.

Лымкаала ахәтәкәа зау иреиуоуп: иалкауа ахәмарцәа: Нестор Иакуб-оглы, Бағрат Тәниа, Дамир Сақаниа, Даниил Казанцъы-оглы.

Еиуеиһышым ақәра иатцанакуа рахытә: Иреиһы ахәмарфәи хәа далкаауп – Сандро Лортқиданизе, иреиһы амбахыча – Александр Гьергьиа, иреиһы аһылашәа – Владислав Бебиа, Солломон Плиа, Бағрат Ачба, Алан Цәыш-

Сынтәа хфигуристка Шорена Гәниа 10-шыкәса лхыцәра ахәтырәз «Аолимпиадәтәа» ашкәа ирыдыркыларан икоуп 10-фык абахәхәтәра злоу Апснытәи ацаақәа. «Зхы агәра згәз, збафәхәтәра агәра згәз шәыгәтәкәа зегь назойт» хәа, лхыцәа хәыцкәа рахы ааһыара қалтәит афигуристка қәыгъш. 50-фык рәынза хәшкәлхәыцкәа Сириус иаднакылахеит 3-шыкәса иртәгзаны, аха урт зегь рцара атыхәтәанза ирзынагзом, избанзар ирымоу азықәтара зышхом. Ирацәоуп шәардаза аспорт аказареи рхырхәртәла Апсны ахъз тызго аҗар. Ирзеиһыахәхоит итәгыи аиһыгъарақәа, еснагь аиааирақәа.

Ацара аминистр лхәтыгуафә Ада Кәарчелиа ләжәкәа рыла, ххәыцкәа заа азықәтара иакәнагоу роурц азы «Сириус» аһынтәи аспециалистцәа ааһыаны, Бағратәи алицеи-интернат акны шыкәсыбжак разықәтара азпхәгаатоуп.

Инарцәуланәи аилыркааразы

Азыргара

Декабр мза атыхәтәнтәи амшкәа раан Сириатәи Арабтә Республика ахтнықалакь Дамаск, Рукен ад-Дина хәа иахыашәоу, Ачеркьес асоциация аштаб-квартира акны хымш иртәгзаны имәаһысуан «Ачеркьес шәкәи аҗыргәқәтә» захъзыз аусмәаһыгәтә. Адунеи иһысәкыны иалаһысоу, миллионла зхыгъызара назо, шамахамзар ахәынцъаррақәа зегь ркны зхәтарнақәа уһыло ачеркьескәа – адыгақәа рхәтәреи, ртоурыхи, рыбазара иауасхыру рдоухәи инарцәуланәи еилызкаарц зәаху рзы акыр ихыргәган ари аҗыргәқәтә. Уака улаһыш итәшәон хыр-

хәртә рацәала ачеркьес библиотека иеиднакыло атыжымтәкәа: алитературатә, атоурыхтә, ацарадырратә, арцаратә ахәыцтәи... ухәа еиуеиһышым ахәынцъаррақәа ркны итыцхәоу ашәкәкәа. Иара убас, арака иҗыргәқәтә документалтә експозицияк ахәсабала, асоциация аусура азыргәһышуа есышыкәсәтәи амзарқәа.

Аҗыргәқәтә ааиртит асоциация ахада адоктор Гәсан Шура, ацаақәа рәаһыа иқәгылеит убасгы ачеркьескәа реиҗәара уаанзатәи ахадақәа, абжыгаратә хейлак ахантәаһы Самир Рамадан уб. ит.

Аусмәаһыгәтә аартра иалахәыз реиһыш, анашәтәи амшкәа раан иатәзгы гәахәарақәа ирыдыркылеит ибзырзы ргагоу ари ашьафә.

Ахәтәи инф.